

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088

V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, B-2650 EDEGEM

NR. 64 / JULI-AUGUSTUS 2013

AFGIFTEKANTOOR : ANTWERPEN X

ORDE OP ZAKEN

OP 27 mei jl. kon men in het Franse dagblad *La Croix* lezen dat Mgr. Yves Boivineau, bisschop van Annecy, **op vraag van het Vaticaan** overgegaan was tot een disciplinaire maatregel: hij had pater Pascal Vesin, pastoor van een parochie in de stad Megève, uit al zijn functies ontslagen. Deze pater Vesin is een vrijmetselaar, in 2001 geïnitieerd in een loge van het Grootoosten van Frankrijk, bekend om zijn standpunten in verband met algemene secularisering, het huwelijk van priesters, voorbehoedsmiddelen, het "homohuwelijk" enz.

In een brief aan alle priesters van zijn bisdom legde Mgr. Boivineau uit dat « *de principes van de vrijmetselarij niet te verzoenen zijn met die van het christelijk geloof.* » Een nieuw geluid... Want dit punt kwam niet meer voor in de codex van canoniek recht die in 1983 door Joannes-Paulus II werd gepubliceerd. De kanselarij van het bisdom Annecy

maakte dan ook een lange verklaring bekend over « de redenen voor deze onverzoenbaarheid » : « *Het relativisme vormt het fundament zelf van de vrijmetselarij. Dat is de kern van de onverzoenbaarheid, wegens de gevolgen van dit relativisme op de inhoud van het geloof, het geloven zelf, het morele handelen en het lidmaatschap van de Kerk, Lichaam van Christus.* » Waarover heeft de bisschop het hier ? Over de vrijmetselarij ? Of... over Vaticanum II ?

Het vervolg van de nota is inderdaad een buitengewone samenvatting... van het Tweede Vaticaans Concilie.

« *De vrijmetselaars ontkennen de mogelijkheid van een objectieve kennis van de waarheid.* » De modernisten die op het Concilie gezegevierd hebben ook ! « *Aan een vrijmetselaar vraagt men om een vrije mens te zijn, die geen enkele onderwerping aan een dogma kent.* » Zo luidt ook de eis van de "gods-

Woensdag 15 mei 2013, tijdens de algemene audiëntie op het Sint-Pietersplein.

« Noë liet de duif vliegen om te zien of de wateren op het aardoppervlak al gezakt waren » (Gn 8, 8).

© POOL OR/CPP/CIRIC

dienstvrijheid" die het Concilie geproclameerd heeft !

« *Zo onderstreept de vrijmetselaar de voorrang en de autonomie van de rede ten opzichte van elke geopenbaarde waarheid.* » Zoals Benedictus XVI... « *In elke kwestie zijn het de menselijke rede en de menselijke natuur die soeverein blijven.* »

Daartegenover staat de katholieke leer zoals die terug in voege is onder de herdersstaf van paus Franciscus :

« **De dogma's in de Kerk zijn uitdrukkingen van het geloof dat wij van de apostelen ontvangen hebben. Het zijn geen arbitraire en in zichzelf besloten formuleringen. Veeleer zijn het bakens die een aanduiding zijn van het mysterie van Christus, "de Weg, de Waarheid en het Leven" (Jo 14, 6). Deze geloofsdefinities worden ons geschonken om ons verstand te verlichten en ons geloof te verduidelijken.** »

Besluit : « **De vrijmetselarij betwist elk moreel en leerstellig gezag. Zij zet alles in op de individuele autonomie, zij verwerpt de gezagsargumenten en eist een absolute vrijheid van geweten. Uiteindelijk gaat het hier om de heerschappij van het "Ik" en de dictatuur van het relativisme...** » Kan men dan niet tegelijkertijd christen en logebroeder zijn ? Neen, want « **de uiteenlopende religieuze belijdenissen waartoe de aanhangers van de Loge behoren, worden beschouwd als van secundair belang ten opzichte van het meer omvattende en supra-confessionele lidmaatschap van de maçonnieke broederschap. Dat leidt er automatisch toe dat men alles waardeert en beoordeelt vanuit een maçonniek standpunt, zonder dat men er erg in heeft.** »

Ander belangrijk nieuws. Paus Franciscus maakte gebruik van de afsluitende plenaire vergadering van de Italiaanse bisschoppen, in Rome op 23 mei jl., om aan alle bisschoppen ter wereld een nieuwe "**code van goed gedrag**" bekend te maken, zoals de Franse krant *La Croix* titelde.

« Volgens zijn gewoonte trok paus Franciscus in woord en gebaar nieuwe krijtlijnen. Allereerst kwam hij de basiliek binnen zonder processie, zonder mijter of bijzondere liturgische gewaden – gewoon gekleed in zijn witte soutane. Vervolgens improviseerde hij een antwoord op het welkomstwoord uitgesproken door kardinaal Bagnasco, aartsbisschop van Genua en voorzitter van de Italiaanse bisschoppenconferentie. Rechtopstaand en zonder nota's bedankte de paus de bisschoppen voor hun werk, in het bijzonder "*de dialoog met de culturele, politieke en sociale instellingen, een dialoog die zo moeilijk is.*"

« Daarna sneed de paus volkomen onverwacht de noodzaak aan "*om misschien het aantal bisdommen wat te verminderen. Ze zijn talrijk. Het is wat zwaar allemaal.*" Italië telt inderdaad dubbel zoveel bisdommen als Frankrijk.

« Maar het was vooral de meditatie van de paus over de vraag van Jezus aan Petrus : "**Bemint ge Mij ?**" (Jo 21, 15), die hem toeliet de rol van een bisschop kwalitatief te definiëren. Franciscus stak een waar-

schuwende vinger op in verband met de kwalen waaraan het Italiaans episcopaat lijdt [en het Belgische al evenzeer !] : "*Het gebrek aan waakzaamheid maakt de herder lauw, doet zijn aandacht verslappen, maakt hem vergeetachtig en zelfs onverschillig. Hij riskeert verleid te worden door het perspectief van een carrière, de bekoring van het geld, de compromissen met de geest van de wereld.*"

« Als hij zich laat gaan "*wordt de herder lui*", riskeert hij "*een functionaris te worden, een publieke figuur die meer bezig is met zichzelf, de organisatie en de structuren dan met het waarachtig welzijn van het volk Gods. Men loopt dan het gevaar de Heer te verloochenen : zelfs wanneer men formeel nog in zijn naam spreekt, is men een obstakel voor de heiligheid van de hiërarchische Kerk, onze moeder, omdat men haar minder vruchtbaar maakt.*" Franciscus riep de bisschoppen krachtig op "*in alle omstandigheden hun hart, hun handen en hun deur open*" te laten.

« Zeker, de H. Vader beseft dat de bisschoppen vaak te kampen hebben met "*ontgoocheling, frustratie, zelfs ongeloof*". Daarvan "*profiteert de Vijand, de Duivel*". Maar net als de Heer moeten wij "*de bereidheid tonen tot gehoorzaamheid, zelfverloochening en totale gave*" » (*La Croix*, 27 mei 2013).

In *Le Figaro* gaat een enthousiaste Jean-Marie Guénois verder door op deze toespraak :

« De ceremonie donderdagavond in de Sint-Pietersbasiliek moest verlopen als een langzame, brede stroom. De bisschoppen waren gekomen om hun 65ste algemene vergadering af te sluiten in aanwezigheid van paus Franciscus. Het was de bedoeling dat zij sereen weer zouden vertrekken, de meesten in hun indrukwekkende limousine... Maar dat was buiten de "*bomba*" gerekend, de "*bom*" die paus Franciscus hen bereid had. De tekst van de toespraak was integraal van zijn hand en werd gereserveerd zonder rekening te houden met de correcties die het Staatssecretariaat gesuggereerd had, in een vergeefse poging om de klap wat te verzachten.

« De paus keek de bisschoppen recht in de ogen en lanceerde een requisitoir van een kracht zoals die in de moderne tijd in de basiliek niet meer voorgekomen was... "*Wij zijn niet de uitdrukking van een structuur of van een organisatorische noodzaak*", zei Franciscus. "*Wij zijn het teken van de aanwezigheid en het optreden van de verrezen Heer. Wij moeten elke vorm van arrogantie terzijde schuiven om ons te buigen over hen die door de Heer aan onze zorg zijn toevertrouwd. Laten we binnen die grote groep een bijzondere, een heel bijzondere plaats reserveren voor onze priesters. Ons hart, onze hand en onze deur moeten vooral voor hen open blijven staan, in alle omstandigheden. Zij zijn de eerste gelovigen die wij, bisschoppen, hebben : onze priesters. Laten we van hen houden ! Laten we met heel ons hart van hen houden ! Het zijn onze zonen en broeders !*" »

broeder Bruno van Jezus-Maria

SINT-JAN DE DOPER VAN QUMRÂN TOT BETHANIË

HET ZUIVERSTE JODENDOM

DE ontdekking in 1947 van de « rollen van de Dode Zee », een grote hoeveelheid papyrusrollen en kleinere fragmenten die verborgen waren in grotten bij wadi Qumrân aan de noordwestkant van de Dode Zee, bracht de sekte van de Essenen volop onder de aandacht. Wij weten van Plinius de Oudere dat zij in de eerste eeuw van onze tijdrekening vlakbij de Dode Zee leefden, ten noorden van de oase van Ein Gedi. De resten van hun “klooster” werden door archeologen vanaf 1953 blootgelegd. De ontdekte papyri, waartoe naast Bijbelse geschriften ook heel wat documenten over de levenswijze en het gedachtegoed van de sekte behoren, maakten het mogelijk de geschiedenis van de Essenen te reconstrueren (zie ook het artikel *Van het Oude naar het Nieuwe Testament. Qumrân en de Essenen*, in *Hij is verzezen !* nr. 9, mei-juni 2004, pp. 1-12).

Wanneer in het jaar 152 v. Chr. in Jeruzalem met de medeplichtigheid van de Farizeeën een hogepriester wordt aangesteld die niet de wettige opvolger is, trekken de aanhangers van die wettige hogepriester, die de “Meester van de Gerechtigheid” wordt genoemd, zich in ballingschap terug in de woestijn van Juda, in de omgeving van de Dode Zee. Daar willen zij, aldus één van de documenten die in de grotten teruggevonden werden, « de waarheid, de rechtvaardigheid, het recht, de naastenliefde en een bescheiden levenswandel ten opzichte van elkaar beoefenen, om het geloof op aarde te bewaren » (1QS VIII 2, 4).

De “Meester van de Gerechtigheid” sticht in Qumrân de Gemeenschap van het Verbond, waarmee hij doelt op het « nieuwe verbond » waarover de profeet Jeremias gesproken heeft (Jer 31, 31). De Essenen zijn traditionalisten : het is uit trouw aan de

voorvaderlijke gebruiken dat zij zich afgescheiden hebben van de Tempel in Jeruzalem, die zij beschouwen als bezoedeld door een onwaardig priesterschap. Maar uit al hun teksten spreekt nostalgie naar de Tempel van Jahweh en de heilige stad. Ondertussen leggen zij zich in hun “klooster”, hun « Huis van heiligheid » (*Gemeenschapsregel*, 1QS), toe op het onderhouden van bijzondere gedragsregels, waarbij morele en rituele zuiverheid voorop staan.

Niet alle Essenen leven echter celibatair : naast de “monniken” in Qumrân zelf zijn er ook gehuwde Essenen, die wonen in de oasen langs de oevers van de Dode Zee en in de dorpen in de Jordaanvlakte. Niet alleen Plinius de Oudere maar ook de joodse geschiedschrijver Flavius Josephus spreekt over hen, en beiden onderstrepen het respect en de reputatie van heiligheid waarvan de leden van de sekte genieten.

We kunnen gerust stellen dat de Essenen de zuiverste stroming binnen het jodendom vertegenwoordigden op het moment van de geboorte van Christus. Zij waren **de meest godsdienstigen onder de Joden** die vol verwachting uitkeken naar de vervulling van de profetieën en de komst van de Messias. « Hij zal zoon van God genoemd worden, en zoon van de Allerhoogste zal men hem heten », lezen we in een fragment teruggevonden in grot 4 (4Q 246).

EEN NIEUWE ELIAS

Toen Joannes de Doper op het toneel verscheen « in het vijftiende regeringsjaar van keizer Tiberius » (Lc 3, 1), dat wil zeggen in het jaar 27 van onze tijdrekening, waren de Essenen klaar om hem te ontvangen als een nieuwe Elias, voorloper van de Messias.

Hoog in de steile wanden die langs beide zijden van wadi Qumrân oprijzen, hadden de Essenen kunstmatige grotten uitgehouwen waarin zij hun handschriften bewaarden. Vooraan op de foto grot 4, waar meer dan 1500 papyrusfragmenten teruggevonden werden. Alles wijst er op dat Joannes, de zoon van Zacharias, als kind werd toevertrouwd aan de “monniken” van Qumrân en in hun “klooster” bleef wonen « tot de dag dat hij voor heel Israël zou optreden » (Lc 1, 80).

We vinden daarvan het bewijs in twee fragmenten uit grot 4, gepubliceerd en vertaald door Emile Puech die ze dateert rond 50 v. Chr. Beide fragmenten citeren het orakel van de profeet Malachias, die rond het midden van de vijfde eeuw v. Chr. de terugkeer had beloofd van Elias, de profeet die nog tijdens zijn leven van de aarde weggenomen werd op een span van vuur (2 Kon 2, 11): « Zie, ik zal u de profeet Elias zenden, voordat de grote en ontzaglijke Dag van Jahweh komt. Hij zal het hart der vaders voor de kinderen winnen, en het hart der kinderen voor hun vaders... » (Mt 3, 23-24).

Toen de Engel van de Heer aan Zacharias de geboorte van Sint-Jan de Doper aankondigde, had hij ook verwezen naar Elias: « Vele kinderen van Israël zal hij bekeren tot de Heer hun God. Hij zal voor Hem uitgaan met de geest en de macht van Elias, om de harten der vaders tot de kinderen terug te brengen... » (Lc 1, 16-17).

Dertig jaar later, toen Joannes bekering en trouw begon te prediken in afwachting van het oordeel door Hem die na hem zou komen, « zonden de Joden uit Jeruzalem priesters en levieten tot hem om hem te vragen: Wie zijt ge? Hij erkende het openlijk: Niet ik ben de Christus. Ze vroegen hem: Zijt ge Elias? Hij zei: Ik ben het niet » (Jo 1, 19-21).

Maar toen Joannes later in de gevangenis opgesloten werd, zou Jezus getuigenis over hem afleggen met deze woorden: « *Alle profeten en de Wet, tot Joannes toe, hebben het voorzeggd; en zo gij het wilt verstaan: hijzelf is de Elias die komen moet. Wie oren heeft om te horen, hij hore* » (Mt 11, 13-15). De vrome Joden – de Essenen – die de Bijbel lazen en over de gewijde teksten mediteerden, wisten dat de nieuwe Elias, Joannes, de voorloper van de Messias zou zijn.

« IN DE WOESTIJN »

Joannes predikte een doopsel van boetvaardigheid aan de berouwvolle “zonen van Abraham” en kondigde de veroordeling aan van de schijnheilige Farizeeën en Sadduceeën, die tot hem kwamen zonder geest van inkeer (Mt 3, 1-12). Volgens de Duitse exegeet Otto Betz vormt Sint-Jan de Doper de overgang tussen de Essenen en de christenen. Hij geeft daarvoor verschillende argumenten (*Christen und Christliches in Qumran?* Eichstätter Studien XXXII, Regensburg 1992, pp. 157-175).

De banden van Joannes met de Essenen gaan terug tot zijn kindertijd. « Misschien werd de kleine Joannes, zoon van de priester Zacharias en van Elisabeth, in een woestijnklooster opgevangen in de periode van de tweede kolonisatie van de oevers van de Dode Zee. Zijn toekomstig verblijf in de woestijn en zijn ascetische levenswijze spreken ten gunste van deze hypothese. Joannes, zoon van een priester, volgde er het ideaal van de zuiverheid zoals dat vastgelegd was door de priesters van de gemeenschap van Qumrân » (*ibid.*)

Bepaalde gelijkenissen zijn treffend. Zo vermelden de evangelisten dat Joannes zich voedde met sprinkhanen en wilde honing (Mc 1, 6; Mt 3, 4); welnu, het *Document van Damascus*, teruggevonden in één van de grotten van Qumrân, geeft details over de manier waarop sprinkhanen moeten gegeten worden, nadat ze in het vuur gebakken zijn of in water gekookt. Overigens, hoe moet anders het vers van Sint-Lucas begrepen worden: « En de knaap groeide op en kreeg een krachtige geest. Hij bleef in de woestijn tot de dag dat hij voor heel Israël zou optreden » (Lc 1, 80). Wie voedde het kind op in de “woestijn”? De engelen? De joodse geschiedschrijver Flavius Josephus vertelt in *De Joodse Oorlog* (II, 120) dat de Essenen, die geen eigen nageslacht hadden, « de kinderen van anderen adopteren op de leeftijd waarop de nog weke geest gemakkelijk kan doordrongen worden van hun onderricht. »

Annie Jaubert merkte in verband met deze mededeling door Flavius Josephus op: « Het is de enige vermelding die wij bezitten over de mogelijkheid van een opvoeding in de woestijn en zij heeft betrekking op de Essenen. We kunnen niet anders dan deze samenloop erkennen. Overigens ziet men niet goed in wat de betekenis zou kunnen zijn van een opvoeding in de woestijn voor een familie van priesters, gehecht aan de priesterlijke tradities, tenzij precies de wens dat het kind zou opgevoed worden in de zuiverheid van de aloude overlevering door opvoeders van wie de vroomheid alom gekend is » (*Jésus et le calendrier de Qumrân*, in *New Testament Studies*, vol. VII, nr. 1, oktober 1960).

Otto Betz bracht op het congres van Eichstätt (1992) een indrukwekkende reeks gelijkenissen naar voren ten gunste van de hypothese van de opvoeding van Joannes in Qumrân. Deze gelijkenissen hebben niet alleen betrekking op het ascetisch leven van de Doper maar ook op het doopsel dat hij toediende en op zijn boodschap: « Zijn doopsel en zijn prediking van de vergeving [...] vloeien zelf voort uit de doopsels door onderdompeling die in Qumrân plaatsvonden; alle andere pogingen tot verklaring zijn trouwens erg problematisch. » Betz stipt aan dat het geen zin heeft het christelijk doopsel af te leiden van het doopsel dat de Joden aan proselieten uit het heidenendom toedienden, omdat « de Doper Joden doopte en geen heidenen die bekeerd waren tot het jodenendom ». Bovendien « dateren de rabbijnse getuigenissen van het doopsel van proselieten van erg laat; Flavius Josephus kent ze niet. » De reden is eenvoudig: de rabbijnen hebben dit doopsel van proselieten pas na de val van Jeruzalem ingesteld, om dat van de christenen na te bootsen en te verdraaien.

EEN DOOPSEL VAN BOETVAARDIGHEID

Moeten we « het doopsel van boetvaardigheid dat Joannes toediende als een nieuwigheid zonder oorsprong beschouwen, die bij wijze van spreken uit

de Hemel is komen vallen ? » Dat zou betekenen dat we ervan afzien een verklaring te geven voor de grote toestroom, vermeld door de Evangelies en door Flavius Josephus, vanuit « Jeruzalem en heel Judea en de ganse Jordaanstreek » (Mt 3, 5). Iedereen liep klaarblijkelijk te hoop om zijn zonden te belijden en zich te laten dopen in de wateren van de Jordaan.

Betz vervolgt : « Men heeft altijd opgeworpen dat de dagelijkse onderdompelingen die in Qumrân uitgevoerd werden enerzijds en het slechts eenmalig toegediende doopsel van boetvaardigheid door Joannes anderzijds een radicaal verschillende betekenis hadden : de eerste zouden enkel een rituele en lichamelijke zuivering verschaft hebben, terwijl het doopsel van Joannes het uiterlijk teken was van een innerlijke zuivering bewerkt door het berouw en de verandering van mentaliteit. » Een grote vergissing. Ook in Qumrân was de onderdompeling bedoeld als een zuivering niet alleen van rituele maar ook van morele aard, want net als het doopsel van Joannes was de onderdompeling gericht op innerlijke bekering en de verwachting van een definitief doopsel in de H. Geest dat de hele mens zou vernieuwen. We kunnen dat lezen in de rol van de *Gemeenschapsregel*, in 1947 teruggevonden in de eerste grot van Qumrân (1QS). « Wat beslissend is in Qumrân », aldus Betz, « is een “echte bekering” (1QS 3, 9), precies wat Joannes “waardige vruchten van boetvaardigheid” noemt (Mt 3, 8). »

Niettemin is er een verschil met het doopsel van Qumrân : dat van Joannes herhaalt zich niet en

Zonder water is in de woestijn geen leven mogelijk. De Essenen legden in Qumrân grote citernen aan waarin zij tijdens het regenseizoen het water van de wadi opvingen. Doorheen het hele complex liep een kanalisatie, waarvan we hier het zigzaggend patroon zien. Het water vulde de talrijke rituele baden (*mikveh*) waarin de “monniken” zich dagelijks onderdompelden.

heeft daardoor het karakter van een initiatie. Het leidt, op het einde van de tijden, de mensen die het ontvangen binnen in de groep van hen die een actieve verwachting van de Messias belijden en bij voorbaat zijn gemeenschap vormen. « Het eenmalig karakter van het doopsel van boetvaardigheid was vereist omdat het gericht was op het eenmalig doopsel in de H. Geest gegeven door “Een die machtiger is dan ik” (Mc 1, 7) ». Zij die naar Joannes kwamen vanuit heel Judea om gedoopt te worden, kregen van hem te horen dat ze bij hun terugkeer het bewijs van hun nieuwe leven moesten leveren door hun dagelijkse levenswandel (Lc 3, 10-14). Daardoor vormt het doopsel van Joannes een laatste voorbereiding op het doopsel dat zal plaatsvinden tijdens het eerste christelijke feest van Pinksteren, zoals verhaald in de *Handelingen van de apostelen* (Hd 2, 38).

Detail van een trap leidend naar een *mikveh*. De *Gemeenschapsregel* maakt duidelijk dat de dagelijkse onderdompelingen in Qumrân niet alleen een ritueel maar ook een moreel karakter hadden : net als het doopsel van Joannes waren zij gericht op een innerlijke bekering en de verwachting van een definitief doopsel in de Heilige Geest.

Hetzelfde geldt voor de prediking die dat doopsel vergezelde : « Het doopsel van boetvaardigheid toegediend door Joannes wordt beheerst door de begrippen en beelden van Qumrân », onderstreept Otto Betz. « “Addereengebroid” (Mt 3, 7 ; Lc 3, 7) stemt overeen met de uitdrukking “schepselen van de slang” die we in Qumrân terugvinden (1QH 3, 17). Wat duidde de Doper met die uitdrukking aan ? Niets anders dan de schepselen van de duivel, van “het oude serpent”. Volgens het in het Aramees geschreven fragment 4QAmram is de duivel de “koning van de goddeloosheid”. Zijn “gezicht is dat van een

slang". » Tegenover de "schepselen van de duivel" staan de kinderen van de Belofte, de "zonen (*bânîm*) van Abraham", die God kan doen opstaan uit "deze stenen hier (*'abânîm*)" (Mt 3, 9).

« Deze bedreiging van de Doper is gemakkelijker te begrijpen als men gaat kijken naar de *Tempelrol*. Wanneer God aankondigt dat Hij zelf een heiligdom zal bouwen op het einde van de tijden (11QTempel 29, 7-10), dan verwijst Hij naar het verbond gesloten met Jacob (Lv 26, 42) en naar de droom van Jacob in Betel (Gn 28) : op de dag van de nieuwe schepping "zal Ik een heiligdom scheppen en Ik zal het oprichten voor mij, voor de eeuwigheid, volgens het verbond dat Ik gesloten heb met Jacob in Betel." Dat definitieve heiligdom zal niet door mensenhanden gemaakt zijn maar zal een heiligdom gemaakt van mensen (*miqdash 'adam*) zijn, geschapen door de hand van God (4QFlor). Dat grote plan is al werkelijkheid aan het worden in de gemeenschap "van het einde der tijden" in Qumrân. Zij gelijkt op de niet door mensenhanden gemaakte tempel die door Jezus beloofd wordt (Mc 14, 58), de Kerk van Christus (Mt 16, 18). Op dezelfde manier beschouwde Joannes de Doper de kinderen die God uit Abraham moest opwekken (Mt 3, 9) als de levende stenen van een nieuw heiligdom, verwijzend naar het verbond met Jacob en de droom in Betel. Want daar verklaarde Jacob : "Deze steen die ik als wijsteen heb opgericht, zal een Godshuis worden." Daarom zei de Doper : "Uit deze stenen" kan God kinderen van Abraham doen opstaan, dat wil zeggen geen schepselen van de duivel maar echte Israëlieten die zich zullen laten verzamelen tot een levend huis van God. »

DE VOORLOPER VAN DE MESSIAS

Betz heeft de "bijl aan de wortel der bomen" (Mt 3, 10) teruggevonden in de apocriefe Genesis-tekst die in grot 1 werd ontdekt (1Q apGn 19, 15), en het beeld van de dorser die het kaf van het goede koren scheidt – voorafbeelding van de toekomstige "machtige Man" – in een tekst van grot 4 (4QS1 61).

Volgens Joseph Schmitt kunnen deze beelden even goed ontleend zijn aan de profeten van het Oude Testament (*Catholicisme*, art. *Jean*, dl. 6, 1967, kol. 371). Dat neemt niet weg dat Joannes de Doper én de auteurs van de geschriften van Qumrân klaarblijkelijk verwijzen naar dezelfde Bijbelteksten en zich duidelijk in hetzelfde universum bewegen. Ze hebben dezelfde gedachten en delen dezelfde hoop. « Daar roept men : Baant Jahweh een weg in de steppe, effent een pad in de woestijn voor onze God » (Is 40, 3). Dat orakel van Isaïas gebruikt Joannes om zijn eigen zending te definiëren (Jo 1, 23 ; Mt 3, 3 ; Mc 1, 3, Lc 3, 4). Welnu, de *Gemeenschapsregel* van Qumrân zinspeelt tweemaal op datzelfde orakel om een rechtvaardiging te geven voor de afscheuring van het priesterschap in Jeruzalem en de vlucht naar

de woestijn (1QS 8, 13-14 en 9, 19-21). Deze overeenstemming is geen toeval. Zij beduidt dat zowel voor Joannes als voor de "monniken" van Qumrân het einde nabij is, dat de tijd van het heil reeds daagt.

De boodschap van Joannes die het einde van de tijden aankondigde « en ongetwijfeld vooral ook de nieuwigheid van het doopsel, hebben weerstand opgewekt. Mattheüs in het bijzonder heeft ons de herinnering bewaard van de polemiek tegen de Sadduceeën, de onbuigzame behoeders van de tradities van de Tempel, en tegen de Farizeeën (Mt 3, 7 ; cf. Jo 1, 19-28) » (E. Cothenet, *Qumrân et le Nouveau Testament*, suppl. bij de *Dictionnaire de la Bible*, dl. IX, 1979, kol. 983). Maar van een conflict met de Essenen is daarentegen geen sprake. Integendeel, er bestaat een grote overeenstemming tussen hen en de Doper, zoals Cothenet erkent : « Joannes bevindt zich in dezelfde extreme situatie als de Essenen » (*ibid.*, kol. 987).

Flavius Josephus, die erom bekommerd is « de persoonlijkheid van Joannes aan te passen aan de smaak van zijn Griekse en Romeinse lezers, waarbij hij overigens aanpassingen aanbrengt volgens de zienswijze van de Farizeeën » (Schmitt, *art. cit.*, kol. 368), herleidt de boodschapper van God tot een soort van filosoof die een bepaalde moraal onderwijst : « Joannes spoorde de Joden aan om de deugd te beoefenen, rechtvaardig te zijn tegenover elkaar en vroom jegens God, om zo het doopsel te ontvangen. Want het was onder die voorwaarde dat het doopsel God welgevallig was, als het namelijk niet diende om zichzelf bepaalde fouten te doen vergeven maar om het lichaam te zuiveren, nadat men eerst de ziel gezuiverd had door de rechtvaardigheid » (*Oudheden* XVIII, 116-119). Cothenet schrijft terecht : « Dit onderscheid tussen de effecten op de ziel en die op het lichaam lijkt ons geïnspireerd te zijn door een Griekse menskunde en beantwoordt niet aan wat Joannes bezighield. Hij is geen filosoof die aanspoort tot de deugd, maar de boodschapper van God die zijn toehoorders aanvuurt geloof te hechten aan zijn verkondiging van het oordeel en die hen voorbereidt toe te treden tot het volk Gods door het doopsel dat hij toedient » (*art. cit.*, kol. 990). Laten we hieraan vooral ook toevoegen wat Cothenet en verschillende auteurs al te gemakkelijk lijken te vergeten : Joannes is de boodschapper van de "machtige Man" ; "machtiger dan ik", zei hij heel nederig. « Ik ben niet waardig Hem zijn schoeisel aan te dragen » (Mt 3, 11). Flavius Josephus verzwijgt deze rol van de Doper, die vóór Jezus uitgaat "met de geest en de macht van Elias" (Lc 1, 17), "getuige van Christus" (Jo 1, 6-8, 19-34) en profeet van het "doopsel met de H. Geest" (Mc 1, 8).

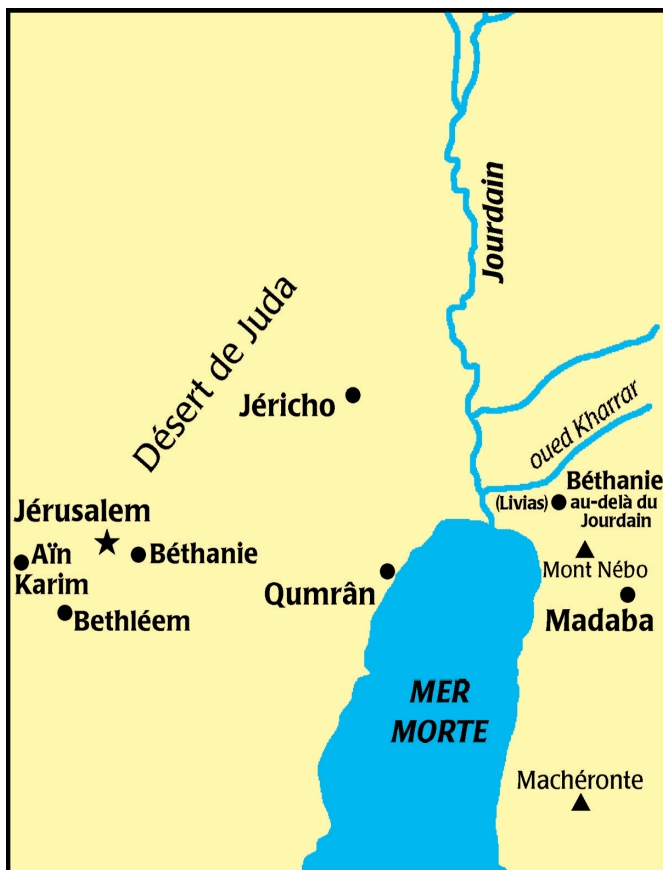
We moeten echter ook opletten dat we geen gelijkaardige fout maken zoals die van Flavius Josephus de Farizeeër door van Sint-Jan de Doper een lid van de sekte van de Essenen te maken. Op het

Detail van de kaart van Madaba, een mozaïek uit de 6de eeuw. Voorstelling van de Jordaan met zijn beide oevers, bovenaan de oostelijke (vandaag Jordaanse grondgebied) en onderaan de westelijke (Israël). Uiterst rechts zien we de monding van de rivier in de Dode Zee (een vis maakt rechtsomkeer om te ontsnappen aan het al te zoute water). Onderaan is de "palmenstad" Jericho afgebeeld, daarboven rechts « Bethabara [plaats] van de H. Joannes en van het doopsel ». Op de oostelijke oever, onder het hert en tussen wat door de profeet Jeremias « het struikgewas van de Jordaan » genoemd wordt, lezen we : « Aenon, nu Sapsaphas ». Op die plaats stond inderdaad het Byzantijnse klooster van Sapsaphas, bij de bron van wadi Kharrar « waar Sint-Jan de Doper doopte » (getuigenis van de pelgrim van Piacenza, ca. 570). We zien ook een grot en een bron afgebeeld. De ontdekking van het mozaïek wakkerde de discussie aan over de precieze plaats van het doopsel : op de oostelijke of op de westelijke oever ?

congres van Eichstätt heeft Otto Betz dat onderstreept : « Joannes de Doper was in zijn publieke activiteit, voorbij de grenzen van de gemeenschap van Qumrân, een volkomen origineel personage, voor wie het berouw en het doopsel van de Israëliet niet mocht leiden tot een leven in afzondering » maar de zonen van Adam moest terugvoeren tot de goddelijke waarheid, en elk schepsel naar het zuivere banket van het mystiek huwelijk van het Woord (Jo 3, 29). Joannes kreeg een persoonlijke

boodschap : « Gods woord kwam tot Joannes, de zoon van Zacharias, in de woestijn » (Lc 3, 2). Die boodschap ging niet meer over het feit dat de Messias weldra zou komen, **maar over het feit dat Hij er al was**. Daarop verliet Joannes Qumrân om naar de Jordaan te trekken en zijn opdracht van Doper op te nemen.

De Essenen woonden in het gebied dat Christus doorkruist heeft. Historisch gezien ging de stichting van deze gemeenschap honderdvijftig jaar vooraf aan de geboorte van de Verlosser. De geschiedenis van de Essenen eindigde met het openbaar leven van Christus en de geboorte van de Kerk. Joannes doopte « in gans de Jordaanstreek » (Lc 3, 3), op enkele kilometers ten noorden van Qumrân. « Toen liep Jeruzalem en heel Judea en de ganse Jordaanstreek tot hem uit. En terwijl zij hun zonden beleden, lieten zij zich door hem dopen in de Jordaan » (Mt 3, 5-6). Het vervolg toont aan dat Joannes zijn gestrengheid voorbehield aan Farizeeën en Sadduceeën (Mt 3, 7), maar nooit melding maakte van de Essenen. Philo van Alexandrië en Flavius Josephus vernoemen altijd tegelijkertijd de Farizeeën, de Sadduceeën en de Essenen als de drie grote joodse « sekten ». De Evangelies vernoemen de Essenen nooit.

« De oplossing van dit raadsel », schrijft pater Jean Daniélou, « moet zonder twijfel gezocht worden in het feit dat Joannes de Doper enkel de sekten noemt waartegen hij zich verzet. Wanneer hij dus de Essenen niet noemt, betekent dit dat hij er zich, tenminste in enige mate, mee vereenzelvigt » (*Les manuscrits de la mer Morte et les origines du christianisme*, 1974, p. 17). Wat Jezus betreft : de reden dat Hij de Essenen nooit vernoemt « lijkt wel te zijn dat zij voor Christus overeenstemmen met de « armen van Israël », de « echte Israëlieten » » (*ibid.*, p. 23).

We vatten samen. Naar alle waarschijnlijkheid werd Sint-Jan de Doper opgevoed door de Essenen van Qumrân, in de verwachting van een meer volmaakte zuivering dan die waarvan de herhaalde rituele baden in hun "klooster" slechts de voorafbeelding waren. Op een dag heeft hij Qumrân verlaten om niet ver daar vandaan, in het levende water van de Jordaan, met gezag een eenmalig doopsel toe te dienen, als een voorafgaand teken van het doopsel in de Geest dat de Messias weldra zou toedienen.

De unieke, onvergelykbare rol van Sint-Jan de Doper, van wie het optreden geduurd lijkt te hebben van de herfst van 27 tot het begin van het jaar 29, op de naad tussen het Oude en het Nieuwe Testament en dus in het middelpunt van de heilsgeschiedenis, werd door Jezus zelf verkondigd: « *Voorwaar Ik zeg u: onder de kinderen der vrouwen is er geen opgestaan die groter was dan Joannes de Doper; toch is de kleinste in het rijk der hemelen groter dan hij* » (Mt 11, 11).

« BETHANIË AAN DE OVERKANT VAN DE JORDAAN »

Op een bepaald ogenblik stuurden de Joden uit Jeruzalem priesters en levieten naar de Doper « om hem te vragen: wie zijt ge? » (Jo 1, 19), waarop hij antwoordde door te spreken over de Man « die na mij komt ». De evangelist Joannes geeft een duidelijke locatie voor deze dialoog: « **Dit gebeurde te Bethanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Joannes toen doopte** » (Jo 1, 28).

« Daags daarna » kwam Jezus tot bij Joannes om gedoopt te worden. De Doper getuigde: « *Ik heb de Geest als een duif uit de hemel zien dalen en op Hem rusten. Ook ik kende Hem niet. Maar Hij die mij zond om met water te dopen sprak tot mij: Op wie ge de Geest ziet nederdalen en rusten, Hij is het die doopt met de H. Geest. Ik heb het gezien en ik heb getuigd: Hij is de Zoon van God* » (Jo 1, 32-24).

« Bethanië aan de overkant van de Jordaan » was met andere woorden het toneel van een grandioze trinitaire theofanie of Godsopenbaring die de intrede van Christus in zijn openbaar leven markeerde. « En zie, een stem uit de hemel sprak: Deze is mijn beminde Zoon, in wie Ik mijn welbehagen heb » (Mt 3, 17).

Het was ook in Bethanië dat Jezus zijn eerste apostelen riep, twee leerlingen van de Doper: Andreas en een tweede persoon van wie de traditie altijd heeft aangenomen dat het Joannes was, de latere evangelist (Jo 1, 35).

Korte tijd voor de Lijdensweek keerde Jezus terug naar deze plek: « Nu begaf Hij zich weer naar de overkant van de Jordaan, naar de plaats waar Joannes vroeger had gedoopt; en Hij bleef daar » (Jo 10, 40). Hij had zopas een hevige confrontatie gehad met de Joden van Jeruzalem in de Tempel, op het feest van de tempelwijding (Jo 10, 22). Bij die gelegenheid had

Hij zijn opzet bekendgemaakt om « zijn schapen te leiden » buiten de Tempel. De daad bij het woord voegend was Hij zelf weggegaan, om op bedevaart te trekken naar de gezegende plaats waar de Joden de stem van God hadden gehoord, op de dag van zijn doopsel.

In « Bethanië aan de overkant van de Jordaan » vond Jezus een hele gemeenschap die had gehoord hoe de stem van Sint-Jan de Doper hem had aangevoelen als de Messias, de Uitverkorene, het Lam Gods, een gemeenschap die gezuiverd was door het doopsel dat Joannes toegediend had en die in Jezus geloofde: « Velen kwamen tot Hem en zeiden: Joannes heeft wel geen enkel teken verricht, maar alles was waar wat Joannes van Hem heeft gezegd. En velen geloofden daar in Hem » (Jo 10, 41-42).

De evangelist geeft nog een andere naam aan de plek van het doopsel: « *Ennon bij Salim* » (Jo 3, 23). Volgens ons roept hij daarmee de stad *Salem* op, waarvan Melchisedek de koning was in de tijd van Abraham (Gn 14, 18). Sint-Jan is hier de spreekbuis van een traditie die de ontmoeting tussen de aartsvader en Melchisedek, « de koning van Salem » (anders gezegd: Jeruzalem, volgens psalm 76 vers 3), op deze plaats situeert.

EEN VERGETEN HEILIGE STAD

De verduidelijking « aan de overkant van de Jordaan » wijst er op dat wij deze nederzetting niet mogen verwarren met het andere Bethanië dat in de Evangelies genoemd wordt: het dorp van Lazarus, Martha en Maria, dat zich onmiddellijk ten oosten van Jeruzalem bevond, aan de andere kant van de Olijfberg.

Eigenaardig genoeg werd eeuwenlang niet geloofd in het bestaan van het Bethanië van Joannes de Doper. De oorzaak moeten we zoeken bij de grote geleerde Origenes (3de eeuw). Die was naar Palestina getrokken om er de sporen van Jezus, de apostelen en de profeten terug te vinden. Omdat niemand blijkbaar « Bethanië aan de overkant van de Jordaan » kende, had hij nogal haastig beslist dat deze plaats niet bestond in de tijd van Jezus. Hij ging nog een stap verder en corrigeerde de tekst van de evangelist Joannes: van « *Bethanië* » maakte hij « *Bethabara* ». Waarom Bethabara, « Huis van de oversteek »? Omdat daar de herinnering werd bewaard aan het mirakel van het droogvoets oversteken van de Jordaan door de stammen van Israël onder leiding van Josuë (Jos 3, 15-17), en ook aan de profeet Elias die eveneens droogvoets de rivier overstak samen met zijn leerling Eliseüs (2 Kon 2, 11).

In zijn *Onomasticon* van Bijbelse plaatsen volgt Eusebius van Caesarea (4de eeuw) Origenes, en geeft de naam Bethabara aan de plaats « waar Joannes doopte voor de boetvaardigheid ».

We weten dat keizer Anastasius (491-518) een basiliek bouwde op de *oostelijke* oever van de Jordaan om te herinneren aan het doopsel van Chris-

tus. De eerste pelgrim die melding maakt van deze basiliek is een zekere Theodosius (ca. 530).

Verder bevond zich daar ook een klooster of *laura* met de naam Sapsaphas; de zgn. pelgrim van Piacenza (570) maakt er melding van en schrijft: « Op die oever van de Jordaan, ongeveer twee mijl van de rivier vandaan, bevindt zich de bron waar de H. Joannes doopte. In de omgeving van die vallei woont een groot aantal kluizenaars. Niet ver daarvandaan ligt de stad Livias. »

De oorsprong van het klooster van Sapsaphas wordt verhaald in een geschrift uit het begin van de 7de eeuw, « *De geestelijke weide* ». De auteur ervan, een monnik uit Jeruzalem met de naam Joannes Moschos, beschrijft hoe hij zich klaarmaakte om naar de berg Sinaï te trekken; overvallen door koorts hield hij halt in een grot op de oostelijke Jordanoever. In een visioen verschijnt hem de Doper die hem op het gewijd karakter van deze grot wijst: « Ik verzoek je, blijf hier, want deze kleine grot heeft veel meer belang dan de Sinaï. **De Heer Jezus is hier vaak binnengegaan om me een bezoek te brengen.** Geef me je woord dat je hier zal blijven om er te leven, dan zal ik jou je gezondheid terugschenken. » De monnik belooft plechtig dat te doen. Hij wordt ogenblikkelijk genezen en blijft heel zijn verdere leven op

Archeologen legden bij de bron van wadi Kharrar, ten oosten van de Jordaan, de zogenaamde "heuvel van Elias" bloot. Waar de traditie de hemelvaart van de profeet op een zonnnewagen van vuur situeerde, ging Joannes de Doper, de nieuwe Elias, zich na zijn vertrek uit Qumrân vestigen. Aan de westkant van de heuvel vond men de grot terug waar de Doper leefde. Deze eerbiedwaardige grot vormde men later om tot een kerk, en in de vijfde eeuw verrees het Byzantijnse klooster van Sapsaphas op de heuvel. Het was het eerste klooster ten oosten van de Jordaan.

die plek wonen. Hij bouwt een kerk boven de grot en verzamelt rondom zich andere monniken.

Pater Michele Piccirillo, archeoloog en hoogleraar aan het *Studium biblicum franciscanum*, schreef hierover: « De belangrijkste conclusie die men moet halen uit de lectuur van de herinneringen van deze pelgrims is het onderscheid tussen de plek van het doopsel van Jezus, dat plaats vond aan de oever van de rivier, en het dorp Bethanië dat zich bevond in de omgeving van de bron van Aïn Kharrar; deze bron, die de wadi met dezelfde naam voedt, situeert zich op de oostelijke oever waar de laura van Sapsaphas stond, op het grondgebied van de stad Livias » (*Un progetto giubilare: il parco del Battesimo*, in *Il Veltro*, XLIII, 1999, p. 172).

Vlakbij de toenmalige oever van de Jordaan vond men de ruïnes terug van een kerk uit de 7de eeuw, gebouwd op de plaats waar keizer Anastasius honderdvijftig jaar tevoren een eerste basiliek had opgetrokken [op de achtergrond, onder het afdak]. Het opschrift IOY.BATT op een blok marmer maakte duidelijk dat deze kerk aan Joannes de Doper gewijd was. Vanaf de apsis van de kerk « dalen marmeren trappen af in het water », zoals vermeld door de pelgrim van Piacenza (570). We zien twee van de vier pilaren [voorgond] waarop de « kleine vierkante kerk boven het water » gebouwd was waarover Arculf (670) het heeft. Dit is naar alle waarschijnlijkheid de exacte locatie van het doopsel van Jezus.

Alle pelgrims vermelden het bestaan van een marmeren zuil met een kruis erboven midden in de rivier, om de precieze plek van het doopsel van Jezus aan te geven. De pelgrim van Piacenza voegt eraan toe dat een trap toelaat om in het water af te dalen. Op de feestdag van de Openbaring van de Heer begeven de gelovigen zich naar de rivier. Zij kijken toe hoe het water gezegend wordt door een priester en gaan daarop de rivier in: « Allen begeven zich in de rivier voor de zegening, gekleed in een lijkwade en met in hun handen allerlei voorwerpen die ze bijhouden voor hun toekomstig graf. »

Maar dan komt het moment waarop de bedevaarders er moeten van afzien de Jordaan over te steken om het doopsel van Christus te herdenken: de islam werpt een niet te omzeilen obstakel op. Rond 670 slaagt bisschop Arculf er nog in om zwemmend de rivier over te steken en zo « een kleine vierkante kerk » te bereiken « opgericht op de plek waar volgens de traditie de kleren van de Heer bewaard werden terwijl Hij het doopsel ontving. Deze kerk is onbewoonbaar en verheft zich op vier stenen pilaren; ze staat boven het water dat eronder door vloeit. »

In de tijd van de kruisvaarten vormde de Jordaan de grens tussen het Latijnse koninkrijk van Jeruzalem en het kalifaat van Damascus. De pelgrims naderden de rivier vanaf het westen, vanuit Jeruzalem, onder de bescherming van de Hospitaalridders en de Tempeliers, maar durfden hem niet oversteken. Ze stelden zich daarom tevreden met de *westelijke* oever als herdenkingsplaats... terwijl de *oostelijke* oever, waar volgens de evangelist Joannes de stichtingsgebeurtenissen van onze godsdienst plaatsgevonden hadden, voor vele eeuwen ondoordringbaar gebied bleef.

DE KAART VAN MADABA

Waar doopte Sint-Jan dan, ten westen of ten oosten van de Jordaan? De archeologische opgravingen van de jaren 1996 en volgende nemen elke twijfel weg: het fameuze « Bethanië aan de overkant van de Jordaan » heeft wel degelijk bestaan en bevond zich op de oostelijke oever.

Helemaal op het eind van de negentiende eeuw, in 1896, werd in een kerk in Transjordanië (het huidige Jordanië) een hoogst belangwekkende ontdekking gedaan, die leidde tot een heropflakking van de belangstelling voor de mysterieuze “witte zone” van de oostelijke Jordanoever.

In de Byzantijnse Sint-Joriskerk in het stadje Madaba, niet ver van de berg Nebo en de oostelijke oever van de Dode Zee, werd een mozaïekvloer teruggevonden die dateert uit de zesde eeuw van onze tijdrekening en die een landkaart van het Heilig Land voorstelt. Het grootste deel van het mozaïek, dat meer dan 140 m² groot is en twee miljoen steentjes (*tesserae*) telt, bleef bewaard. Het geeft een gebied weer dat reikt van Libanon in het noorden tot de Nijldelta in het zuiden, en van de Middellandse Zee in het westen tot de oostelijke woestijnen. Alle verklaringen bij de geografische plaatsen zijn in het Grieks aangeduid.

Zowel de oostelijke als de westelijke Jordanoever zijn gedetailleerd weergegeven [zie *illustratie op p. 7*]. De kaart situeert het doopsel van Christus echter op de *westelijke* oever; in navolging van Origenes heeft de kunstenaar daar geschreven:

« *Bethabara [plaats] van de H. Joannes en van het doopsel* ». Van « Bethanië aan de overkant van de Jordaan » is geen sprake!

Het mozaïek van Madaba leek dus, op het eind van de negentiende eeuw, gelijk te geven aan het opkomend modernisme, volgens hetwelk het vierde Evangelie slechts “symbolisch” zou zijn. Het zou bijgevolg ijdele hoop en nutteloze inspanning zijn er data of geografische plaatsen in te zoeken...

En nochtans bestaat er zoiets als de “gulden regel”, door archeoloog pater Eugenio Alliata, o.f.m., als volgt geformuleerd: « Zoals het vaak gebeurt zijn de meest precieze getuigenissen ook de moeilijkste om te situeren in de Palestijnse topografie. Toch moet men niet de onnauwkeurigheid van de bronnen aanklagen, maar veeleer onze eigen onwetendheid. »

DE VRUCHT VAN EEN VREDESVERDRAG

De anonieme pelgrim van Bordeaux schreef al in het jaar 333 dat Jezus gedoopt was in de Jordaan « *vijf Romeinse mijlen [7400 m] ten noorden van de Dode Zee* ». Dat stemt precies overeen met de plek waar wadi Kharrar in de rivier vloeit.

De plaats waar Bethanië verondersteld werd te liggen was lange tijd ontoegankelijk: omdat ze vlakbij de grens met Israël lag, was ze bezaaid met duizenden landmijnen. Pas in 1996, twee jaar nadat Israël en Jordanië een vredesverdrag hadden gesloten en alle mijnen waren opgeruimd, konden archeologen wadi Kharrar onderzoeken.

De drijvende kracht achter het onderzoek was de franciscaanse archeoloog Michele Piccirillo. Hij had al vóór de sluiting van het verdrag pogingen gedaan om de oostelijke oever te bezoeken: « *In het verleden hadden we al verschillende keren aan de Jordaanse autoriteiten de toelating gevraagd tot aan de oever van de rivier toegelaten te worden om de heiligdommen die pater Federlin¹ geïdentificeerd had te kunnen opsporen. Het antwoord van de militairen die aan de grens gekazerneerd waren, in een zone vol mijnen, was altijd beleefd maar kordaat geweest: “Uw onderneming is niet mogelijk. De tijd is nog niet gekomen [sic: een onbewuste verwijzing naar Jo 2, 4...] om zich langs de rivier te wagen.”* »

« *Het was in de loop van de zomer van 1995 dat ons verlangen eindelijk werkelijkheid werd, en nog wel op een hoogst simpele manier. Wat wij verkregen overtrof onze stoutste verwachtingen. Naar aanleiding van de toekomstige publicatie van een werk over de mohammedaanse en christelijke heiligdommen in Jordanië, waaraan ik meewerkte, had ik mijn vurig verlangen kenbaar gemaakt aan prins Ghazi ben Muhammed, een neef van koning Hoessein... Nauwelijks een week later begaven pater Alliata en* »

(1) Gestimuleerd door de ontdekking van de kaart van Madaba was pater Federlin van de Witte Paters van het Sint-Annaklooster in Jeruzalem in 1899 de Jordaan overgestoken op zoek naar de vergeten heiligdommen. Hij had er ondermeer de sporen van het klooster van Sapsaphas teruggevonden.

ik ons naar de rivier, in het gezelschap van onze hooggeplaatste gastheer. »

Tijdens die allereerste ontdekkingsstocht vonden de franciscaanse archeologen de zgn. "heuvel van Elias" (*tell Mar Elias*), een kleine natuurlijke heuvel waar de traditie de hemelvaart van de profeet « op een vurige wagen met vurige paarden » (2 Kon 2, 11) situeert. De *tell* ligt in een oase, op twee kilometer van waar vandaag de Jordaan stroomt (de rivier is tegenwoordig nog slechts een smalle en weinig indrukwekkende waterloop omdat de Israëli's massaal water aftappen om de akkerbouw in Galilea mogelijk te maken).

« Op de heuvel vonden we fragmenten van veelkleurige mozaïeken, ten dele verspreid over de hellingen van de heuvel; verder delen van muren en scherven van aardewerk dat zonder enige twijfel Romeins en Byzantijns was. Dat alles overtuigde ons ervan dat we het doel van onze ontdekkingsstocht bereikt hadden, waarnaar we zoveel jaren hadden uitgekeken en dat mogelijk was gemaakt door de vrede tussen Israël en Jordanië in 1995 en de geest-

drift van prins Ghazi. Het onderzoek van de fragmenten die we konden verzamelen wees op een bepaald type aardewerk uit de eerste eeuw; en bepaalde scherven van stenen potten uit dezelfde periode waren kenmerkend voor het joodse milieu en goed bekend bij de archeologen. Dat alles leidde tot een eerste vaststelling: de archeologie bewees het bestaan, bij de bron van de wadi, van een nederzetting uit de Romeinse tijd. De latere getuigenissen uit de Byzantijnse periode over het bestaan, op deze plaats, van "Bethanië aan de overkant van de Jordaan" worden door de archeologie bevestigd en stemmen overeen met het getuigenis van het Evangelie van Joannes. »

Prins Ghazi « die zichtbaar ontroerd was door het feit dat een bladzijde uit het Evangelie Jezus en de Doper bijeenbracht in deze uithoek van Jordanië » bracht koning Hoessein nog diezelfde avond op de hoogte. Een decreet van 10 september 1997 richtte een koninklijke commissie op voor de aanleg van een « Park van het Doopsel van de Heer Christus » (de vrede zij over Hem).

broeder Bruno van Jezus-Maria

HET EVANGELIE TOT LEVEN GEWEKT

Sinds broeder Bruno dit artikel schreef, werd grote vooruitgang geboekt in de opgravingen. Het Departement van Jordaanse Oudheden en de franciscaanse archeologen van Jeruzalem legden in het totaal eenentwintig sites bloot! Deze rijke oogst omvat vijf doopbaden uit de Romeinse en Byzantijnse periode, een Byzantijns klooster, elf kleine en grotere kerken (verschillende met mozaïeken en Griekse inscripties), grotten van monniken en kluizenaars en verblijven voor pelgrims.

Onderaan de "heuvel van Elias" vonden ze een grot die omgebouwd was tot een kleine kerk: een halfcirkelvormige apsis was uitgehouwen in de rots, en vier vierkante zandstenen blokken waarop zich vroeger pilaren verhieven, creëerden een schip en twee zijbeuken. Op basis van scherven van aardewerk kon men dit kerkje dateren als een gebouw uit de vijfde eeuw. Hoe logisch is het in deze vereerde grot de verblijfplaats van Sint-Jan de Doper te zien, de nieuwe Elias die de opdracht gekregen had te gaan wonen op de plek waar de profeet ten hemel gestegen was! Van de H. Helena,

de moeder van Constantijn de Grote, wordt trouwens verteld dat ze op haar reis in het Heilig Land de Jordaan overstak en dat ze de heuvel van Elias « en de grot waar Joannes de Doper leefde » bezocht.

Boven op de heuvel werden de restanten van het Byzantijnse klooster van Sapsaphas blootgelegd, samen met de citernen die de monniken van water voorzagen. Dit klooster was het allereerste dat ten oosten van de Jordaan opgericht werd. Het lag op de aloude christelijke pelgrimsroute van Jeruzalem over Bethlehem naar de berg Nebo.

Ten noordwesten van de *tell Mar Elias* vonden de archeologen de ruïnes van een grotere kerk uit de Byzantijnse tijd. In de apsis trof men een zwarte steen aan, waarschijnlijk ter herdenking van het vuur dat gepaard ging met de hemelvaart van de profeet Elias. Nog in de buurt van de heuvel werd een breed rechthoekig waterbekken opgegraven, met een bepleisterde bodem en met vier trappen om erin af te dalen; zo goed als zeker werd dit bekken gebruikt voor groepsdoopsels. Een heel systeem van kanalen voerde

water aan naar twee citernen; zij dateren uit de Romeinse tijd maar werden in de zesde eeuw aangepast.

Lopend vanaf de *tell* in de richting van de Jordaan komt men voorbij een complex van kluizenaarscellen en het "grote doopbekken".

Wanneer men de rivier nadert, verandert plotseling de plantengroei. De droge woestijn maakt plaats voor wat Jeremias « het kreupelhout van de Jordaan » (Jer 49, 19) noemt: de aanwezigheid van veertien murmelende bronnen heeft in het tropisch klimaat van het gebied bij de Dode Zee gezorgd voor een weelderige plantengroei van tamarisken en riet. Daar vonden de archeologen de ruïnes van de kerk van Sint-Jan de Doper, gebouwd in de zevende eeuw op de grondvesten van de oudere kerk die keizer Anastasius opgericht had, met het originele altaar en delen van de mozaïekvloer. In het godshuis werd een marmeren fragment ontdekt met het opschrift IOY. BATT: de bevestiging van de toewijding aan de Doper!

redactie KCR

BUITEN DE KERK ? NOOIT !

In 1969, op het hoogtepunt van de revolutie in de Kerk onder en door Paulus VI, was bij veel traditionalisten de verleiding groot om extreme beslissingen te nemen. Ook abbé de Nantes kreeg te horen dat « de dringende nood waarin de zielen verkeerden uitzonderlijke stappen rechtvaardigde ». Hij heeft die zienswijze vanaf het begin kordaat afgewezen, omdat hij beseftte dat het eindpunt van dat soort rebellie een open schisma zou zijn. Een belangrijke tekst om in herinnering te brengen nu paus Franciscus onze hoop op een katholieke Renaissance belichaamt.

« De katholieke naastenliefde moet in ons hart altijd het laatste woord hebben. Men mag op een schisma niet reageren met een ander schisma. Op de tweedracht, de partijdigheid en de haat die obstakels en loopgraven scheppen moet het enige antwoord de liefde zijn, die zich baseert op de onbreekbare gemeenschap van het sacramenteel leven. De Kerk dat is de naastenliefde van Christus verspreid en medegedeeld aan alle broeders. Als wij die gemeenschap verlaten, als wij het hiërarchisch gezag verwerpen en de jurisdictie ervan weigeren, dan versterken wij het schisma, geven wij er de vorm van een sekte aan, leveren wij heel de ruimte van de Kerk er aan uit. We moeten blijven, aanvaarden om klappen te krijgen, lijden en gehoorzamen in alles wat niet verboden is en kan verdragen worden, als martelaars voor de katholieke Eenheid en Naastenliefde... Wij moeten alles weigeren wat bevolen wordt met het oog op de ondermijning, de subversie, en ons niet laten slaan zonder te protesteren. Maar nooit ofte nooit zullen wij de unieke, onschendbare rechtsmacht van de paus en de bisschoppen die met hem verenigd zijn betwisten. **Zelfs in hun onrechtvaardigheid zijn zij, en niet wij, de katholieke hiërarchie.**

« **Men redt de Kerk niet door op andere fundamente te bouwen.** Sommigen hebben geprobeerd mij daarvan te overtuigen. Omdat ik op onrechtvaardige (maar wettige) wijze be-roofd werd van elk gezag van jurisdictie over de zielen door een paus en bisschoppen die verdacht worden van schisma en ketterij, moest ik mij beschouwen als in staat van vervolging en mezelf een soort van buitengewone rechtsmacht toekennen die rechtstreeks van God komt ! Het doorslaggevend motief daarvoor was de dringende nood waarin de zielen verkeerden en het gevaar dat zij liepen ten onder te gaan in een volledig afgedwaalde Kerk. Welnu : dat zal ik nooit doen, onder geen enkel beding. Een dergelijk soort rechtsmacht wordt door het heilig canoniek recht enkel toegekend aan bisschoppen in landen waar de vervolging de plaatselijke hiërarchie volledig uitgeroeid of geparalyseerd zou hebben ; die bisschoppen

zouden, in de veronderstelling van de goedkeuring door de H. Stoel, een dergelijke buitengewone jurisdictie mogen uitoefenen om deze Kerken te redden van de totale ondergang en tegemoet te komen aan de dringende behoeften van de zielen (cf. dom Gréa, *L'Église*, pp. 235-238). In mijn geval was niets van dat alles geverifieerd ; de onrechtmatige toe-eigening die men mij voorstelde zou dan ook ongeldig, crimineel en simpelweg schismatiek zijn.

« **Wij zijn niet de redders van de Kerk. Zij is het die altijd nog ons heil is.** Ik zie dat niet, maar ik geloof het met een rotsvast geloof : de redding van de Kerk ligt vandaag net als gisteren en morgen in haar herders. Zelfs wanneer zij tijdelijk weggezonden zijn in de dwaling en het sektarisme van hun Hervorming blijft de genade in hen bestaan, onfeilbaar, onopgemerkt maar klaar om terug naar boven te stromen op de dag van God, voor de redding van allen. Het is mogelijk dat de verwarring groot is. Het is mogelijk dat de schade voor de zielen dodelijk is. **Maar God wil enkel over ons regeren via de hiërarchie.** In deze gewijde materie duldt Hij geen bedrieglijke aanmatiging. Wanneer wij zo dwaas zouden zijn om te denken dat wij de Kerk kunnen redden door haar met ons mee te sleuren in het avontuur van een ander schisma, wij die niets zijn, dan zouden enkel wij onherstelbaar verloren zijn. Het leven in ons is enkel ontvangen leven, het is uit de Roomse Steenrots alléén dat het opborrelt.

« De Kerk is niet in ons, zij overleeft in de personen zelf die wij bezig zien met haar vernietiging en van wie wij toch geloven dat zij, in hoofde van hun apostolische rechtsmacht, de dragers zijn van de genade van Christus.

« Wat een dwaasheid zou het zijn buiten de Kerk een schijnkerk op te bouwen ! En waarom, in Godsnaam ? Voor de illusie te geloven dat ik de redder van iedereen zou zijn ?

« **Wanneer het schisma van deze Hervorming eindelijk zal ophouden, dan wil ik dat ik mezelf niet van de Kerk afgescheiden heb.** »

abbé Georges de Nantes
CRC nr. 25, oktober 1969

DE EUCHARISTIE, GAVE VAN GOD AAN DE KERK VOOR HET HEIL VAN DE WERELD

DE titel van dit artikel verwijst naar het thema van het internationaal Eucharistisch Congres dat in 2008 in de Canadese stad Québec gehouden werd : « **De Eucharistie, gave van God voor het leven van de wereld** ». Voor wie het werk van abbé de Nantes kent, is dit thema een bron van eindeloze overwegingen. Maar net in het spoor van onze Vader moeten we de dubbelzinnigheid aanklagen die achter deze slogan schuilgaat : God schenkt een dergelijke gave **niet** aan *de wereld waarvoor Jezus niet bad* (Jo 17,9). Uit trouw aan de Waarheid moet men dus de moed hebben te erkennen dat er een wereld bestaat die zó vijandig staat tegenover de Zoon van God en zijn Ene Kerk dat zij niet zal kunnen genieten van deze gave. Daar staat tegenover dat voor de massa arme zondaars, die men ook « de wereld » kan noemen, God werkelijk een wonderbaar liefdesplan heeft dat Hij door middel van de Eucharistie wil realiseren.

« *De liefde van God is zo wijs, zo goed, zo zeer in staat tot wonderen dat zij, in plaats van zich te verontwaardigen over de smet van zijn schepsel, vervuld is van medelijden* », zegt abbé de Nantes. « *Het is als een nieuwe gave van liefde, nog buitengewoner dan de eerste keer. God schenkt ons onze vreugde en ons leven terug door onze boeien te breken. Het is een ongeziene liefde die een ongeziene kracht betekent, onvermoeibaar en opwellend uit de diepten van God.* »

Om goed te begrijpen waarom, hoe en onder welke voorwaarden « *de H. Mis de wereld doet leven, het centrale mysterie is en het ultieme geheim van de geschiedenis van de wereld* », herkennen we de essentie van het onderricht van abbé de Nantes dat hij uiteenzette in *La Contre-Réforme catholique* nr. 82 van juli 1974, onder de titel : « **In het hart van de Kerk : Het Heilig Misoffer** ». Hij toont daarin aan dat « *het Heilig Misoffer het principe is van geheel ons christelijk leven, de bron van alle*

heiligheid, het centrum en het hoogtepunt van het katholicisme en dus het principe van de redding van de ganse mensheid ».

HET OFFER, EEN ESSENTIËLE MENSELIJKE DAAD

Het offer behoort tot het wezenlijke van het menselijk bestaan. Tot aan onze moderne tijd, die beheerst wordt door een antichristelijke geest, was het vanzelfsprekend dat de mooiste, vruchtbaarste en meest weldadige strevingen van de ziel het offer of de zelfverzaking veronderstellen. Daarom formuleert Sint-

Paulus het in de Brief aan de Hebreeënen als iets vanzelfsprekends voor de mensen van zijn tijd : « *Zonder bloedvergieten is er geen vergiffenis* » (9,22). En Jezus vat deze menselijke psychologie samen in de bekende zin : « *Niemand heeft groter liefde dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden* » (Jo 15,13).

Telkens als de mens zijn geluk wou behouden en beschermen, een gezin stichten, een stad bouwen of wat voor belangrijks dan ook wou doen, had hij er nood aan zich te verzoenen met de hogere machten, God te betrekken bij zijn plan. Over alle eeuwen heen en bij alle volkeren is het enige middel dat men daartoe kon vinden het offer. Dat is geen vrijblijvende uitvinding maar een noodzakelijk iets, de enig mogelijke oplossing in de levens-

omstandigheden van de mens op aarde. Aan het gebed moet noodzakelijkerwijs een daad toegevoegd worden die er de loyaliteit, de volle draagkracht van uitdrukt : het offer, het vrijwillig afstand doen, is ingebed in het diepst van de menselijke natuur. En in alle godsdiensten zijn offers geschenken die men geeft aan de goden om zoveel als mogelijk is hun vriendschap te verdienen en te behouden.

Dit fundamenteel element van de godsdienstige psychologie en sociologie bekleedt een voorname plaats in de Openbaring van het Oude Testament.

DIRK BOUTS, HET LAATSTE AVONDMAAL.

Detail van het middenpaneel van een drieluik, geschilderd in 1467 in opdracht van de broederschap van het H. Sacrament voor de Sint-Pieterskerk te Leuven.

Men zou kunnen aantonen dat deze het begrip offer in zijn diverse vormen tot volmaaktheid heeft gebracht en dat de betekenis en de verscheidenheid van de offers van het Oude Verbond hun gelijke niet vinden in welke andere godsdienst ook.

We herinneren bondig aan de drie grote vormen van offer die door de Wet van Mozes werden ingesteld :

Het brandoffer, waarbij het offerdier geheel aan God wordt opgedragen. Het wordt de keel overgesneden en vervolgens verteerd door het vuur, zodat het volledig geofferd is en weggenomen van de mensen. De rook van het brandoffer stijgt omhoog naar de hemel als aangenaam geurende wierook.

Het uitboetingsoffer, waarbij het offerdier ook wordt geslacht, maar het bloed ervan dient om over de gelovigen gesprendeld te worden voor de zuivering van hun zonden. Bloed heeft bij de Semieten steeds de betekenis van leven gehad. Omdat het offer beschouwd wordt als overgegaan van de mens naar God wordt het bloed ervan, dat van God terugvalt op de mens, zegen en voorspoed ; het bewerkstelligt voor de zondaars hun verzoening met God.

Het communieoffer, zoals dat van het paaslam, waarbij het aan God opgedragen offer, dat nog steeds gedood wordt, vervolgens verdeeld wordt. Het beste deel ervan zal verbrand worden : dat is het deel bestemd voor God ; een ander deel wordt voorbehouden aan de priesters ; de rest zal aan de gelovigen gegeven worden om het op te eten tijdens een religieuze maaltijd, volgens een communieritus.

Dat laatste offer is, zo niet het meest volmaakte, dan toch het meest volledige in zijn twee dimensies, de verticale en de horizontale. Door deze *hostie*, dat wil zeggen dit offer, dat voor de mens verloren is en aan God toegewijd, heeft de mens de gunst van zijn Heer bekomen. Het offer zelf is het goddelijke domein binnengegaan, is goddelijk geworden. Krachtens het door God ingestelde ritueel, door de tussenkomst van zijn priester, wordt de *hostie* vervolgens verdeeld tussen God en zijn gelovigen, die zijn medetafelgenoten geworden zijn, in een gemeenschappelijke maaltijd als teken van eenheid met God en met elkaar. Deze familie, deze clan of dit volk vormen zo in mystieke zin een eenheid, gevoed door de gewijde spijs die aan alle leden wordt uitgedeeld.

We zouden ook moeten spreken over het offer van zijn zoon dat Abraham wilde brengen en dat God op het laatste moment verbood. Geen sprake meer van mensenoffers bij de Hebreeën, in tegenstelling tot hun buurvolkeren. Het enige menselijke offer dat in staat zal zijn God te voldoen zal dat van de volmaakte mens zijn, zonder enige tekortkoming.

HET VOLMAAKTE OFFER

Het is eenvoudig te begrijpen hoe God door deze offerrituelen van het Oude Testament zijn volk voor-

bereidde tot het begrijpen van het volmaakte offer dat Jezus, de God-Mens, zou brengen. God alleen immers kan zijn eerstgeboren en enige Zoon offeren in de plaats van de mensen. Het gaat hier om een nooit gezien plaatsvervangend offer : de onschuldige in plaats van de schuldigen, de meest volmaakte in plaats van de minder volmaaktten ! En deze nieuwe Izaak kan in zijn goddelijke persoon dat deel van zichzelf ten offer schenken dat zijn lichamelijke natuur is, zijn aardse leven. Zo heeft Christus aan het kruis zijn leven gegeven « voor ons, mensen, en voor ons heil ».

Overeenkomstig de onmetelijke wijsheid van dit vleesgeworden Woord vinden wij in zijn Heilig Lijden alle vormen van offers die God in het Oude Verbond heeft ingesteld, maar dan in hun meest sublieme vorm.

Aan het kruis offert Christus zich helemaal aan zijn Vader, als getuigenis van aanbidding en volmaakte onderwerping, in een onbegrensde dankzegging. Hij geeft zich helemaal, zonder iets van zijn lichaam te sparen : Hij is een brandoffer.

Aan het kruis krijgt ook het uitboetingsoffer zijn volmaakte vorm, volgens de profetie van Jesaja : « *Als Hij zijn leven aanbiedt tot uitboeting, zal Hij een nakomelingschap zien in lengte van dagen en zal het plan van Jahweh door Hem werkelijkheid worden* » (53, 10). **De Dienaar Gods moest zich prijsgeven aan de dood voor de uitboeting en de genezing van de melaatsheid van de wereld.** Zijn bloed moest de aarde besprenkelen, zoals bij een liturgische besprenkeling, opdat ze helemaal gereinigd zou worden door het verlossende Bloed dat uit zijn doorstoken zijde is gelopen. Zo is Jezus het paaslam van het Nieuwe en Eeuwige Verbond. Hij is het meest plechtige offer dat werkelijk, en niet meer figuurlijk of symbolisch, heel de aarde moest verzoenen met haar God.

Ook het communieoffer bereikt aan het kruis zijn hoogste vorm. Het offer aan God aangeboden door toedoen van de volmaakte priester, Christus, unieke en allerheiligste bemiddelaar voor de mensen, moet hen worden teruggeschonken vanwege God, en opnieuw door Christus, zodat alle mensen deelachtig kunnen worden aan het goddelijk leven, de genade en de verdienste waarmee dit offer nu verrijkt is. **Het Heilig Offer van de gekruisigde Christus geeft dus aanleiding tot een banket, een godsdienstige maaltijd waarbij het vlees en het bloed van het offer, onze gestorven en verrezen Verlosser, voedsel en drank worden tot eeuwig, goddelijk en broederlijk leven : sacrament van de heiligheid en de eenheid van het Mystieke Lichaam.**

Ons Paaslam overstijgt volkomen alle figuratieve voorstellingen uit het Oude testament. Hij vervolmaakt ze werkelijk, want het is zijn « Lichaam voor ons overgeleverd » en zijn « Bloed vergoten voor de

velen », dus zijn leven en zijn genade, die verdeeld en gegeven zullen worden aan heel het verzamelde volk van zijn uitverkorenen.

Tot aan de instelling van de Eucharistie, aan de vooravond van zijn Lijden, had geen enkele Jood zich kunnen voorstellen dat Christus het Slachtoffer zou worden van een dergelijk offer, een communieoffer dat zou bestaan in de gave van zichzelf als voedsel en drank voor zijn vrienden !

We kunnen dus bevestigen : **wanneer de volheid van de tijden aangebroken is, voltrekt Christus eenmalig, in zijn eigen vlees en bloed, als priester en slachtoffer het volmaakte Offer van het universeel en eeuwig Verbond.**

HET HEILIG MISOFFER

We moeten onze redenering echter verder zetten : wat was er na het unieke offer van Christus aan het kruis nodig voor de mensen om er de herinnering aan te bewaren, er voordeel uit te halen, hoezeer ze er ook in tijd en ruimte van verwijderd zijn ?

Moesten ze terugkeren naar heel het liturgisch arsenaal van dierenoffers ? Daar kon vanzelfsprekend geen sprake van zijn. Moesten ze dan zichzelf offeren, op zijn minst door de heiligheid van hun dagelijks leven, als een zuivere offerande aan God die nu beter gekend en bemind is dan tevoren in de onvolmaakte tijden ? Men zou in onze moderne tijd geneigd zijn dat laatste te veronderstellen. Waar het nu op aankomt, zegt men, is het delen, het christelijk delen...

En nochtans gaat heel de traditie hier tegenin, om een eenvoudige reden : als het enige dat vandaag telt het delen van mijn bezit en mijn tijd met de armsten is, dan zal ik het Offer van Christus, dat nochtans uniek is en de enige bron van genade, vlug vergeten of onderwaarderen. Het zal nog slechts een ver in de tijd verwijderde daad zijn die een beweging van goedheid onder de mensen heeft op gang gebracht, en dat is het dan. Wat daarentegen belangrijk wordt, dat is *mijn* inzet, *mijn* offer...

Er is dus iets anders nodig dan dierenoffers, iets anders dan het offeren van onszelf. Er is nodig wat de H. Thomas van Aquino HET sacrament noemt, en wat de gelovigen het Heilig Sacrament of de Mis zullen noemen.

Eerst moet men duidelijk inzien dat **de mis niet de menselijke herinnering is aan een handeling, een gebeurtenis die voorgoed voorbij is**, zoals de protestanten beweren. Neen ! Het is de herhaling van het kruisoffer : op het altaar bevinden zich het Lichaam en het Bloed van Christus, zijn ziel, zijn goddelijkheid, Christus zelf in zijn hoedanigheid van slachtoffer en in zijn daad als priester. Alleen de verschijningsvormen zijn verschillend : vroeger was dit offer « bloedig », nu is het « niet-bloedig », sacramenteel.

Dat is heel belangrijk. Er is één enkel offer ge-

weest, op vrijdag 7 april van het jaar 30. Dat Offer gebeurt niet opnieuw maar het wordt terug tegenwoordig gemaakt op het ogenblik dat de priester de woorden van de consecratie uitsprekt. De mis laat toe om de beperkingen van de tijd in het niets te doen verzwinden, laat alle mensen toe opnieuw aan de voet van Golgotha te staan. Om die reden heeft Jezus de Eucharistie ingesteld vóór het kruisoffer. Volgens de juiste chronologie van het Lijden was het reeds op dinsdagavond in de Goede Week dat Christus in het cenakel zijn kruis tegenwoordig gesteld heeft. En op dat ogenblik heeft Hij zijn apostelen deze ritus geleerd : « *Doet dit tot mijn gedachtenis !* »

De eerste mis, het Laatste Avondmaal, was onder de bijzondere vorm van een anticipatie de herdenking van het kruisoffer dat ging komen, en dus zijn ook alle missen waarin deze woorden en gebaren hernomen worden een herdenking van het kruisoffer. **De mis is het sacrament van het Lijden van Christus, waarbij tijdens de godsdienstige maaltijd die het Offer afsluit de vruchten van verlossing en genade worden uitgedeeld onder de uiterlijke vormen van brood en wijn.**

EEN GENIALE UITVINDING

De mis is allereerst een offer, maar dat offer eindigt als een communiemaaltijd. « *Het geniale van Christus, als ik het zo mag zeggen, is geweest dat hij brood en wijn nam om de objectiviteit van het sacramentele offer te beduiden en het de verschijningsvorm te geven van voedsel en drank. Strikt genomen had Christus ons zijn Lichaam en zijn Bloed kunnen laten nuttigen in hun eigenlijke voorkomen : vlees en bloed, met de kleur, de smaak, de vorm ervan... maar ik denk niet dat veel mensen dan te communie zouden gegaan zijn...*

« **Maar door de verschijningsvorm van brood en wijn aan te nemen geeft Hij ons het zekere teken dat Hij, als Offer, voor ons bron van leven, voedsel, en bron van vreugde, drank, geworden is. Brood en wijn zijn niets, ze hebben geen enkele betekenis, ze spelen geen enkele rol in het offer. Ze worden niet vernietigd, niet opgedragen ten offer en ze blijven ook niet bestaan. Door de woorden van de consecratie worden ze veranderd, "bekeerd", getranssubstantieerd. Op het moment van de consecratie wordt "dit" het Lichaam en het Bloed van Christus. Door zijn goddelijke almacht heeft Hij deze verschijningsvormen aangenomen, en door deze verschijningsvormen toont Hij wat Hij geworden is dankzij zijn lijden en zijn kruis : ons geestelijk brood en onze bovennatuurlijke wijn.**

« *Brood en wijn zijn dus slechts de voorafgaandelijke materie van het Offer. De ware en enige materie van het sacrament zijn het Lichaam en het Bloed van Christus in hun geofferde toestand. Het ene is de te verdelen hostie ; het andere, te kostbaar voor een*

besprenkeling, is het waarachtig leven van de Verlosser, eertijds vergoten op Golgotha, dat door ons zal gedronken worden opdat wij door de kracht ervan opgenomen zouden worden in het leven en de persoon zelf van de Verlosser. »

Het is dus wel degelijk een maaltijd, de uiterlijke verschijningsvormen zijn daarvan het bewijs. **Maar de realiteiten die ons worden aangeboden en worden uitgedeeld, het Lichaam en het Bloed, roepen nog meer, volgens de taal van de mystieken, de eenwording van het huwelijk op waarin de gemeenschap in het vlees en het bloed volkomen en vruchtbaar wordt.** Een dergelijke huwelijksvereniging met de verrezen Christus voltrekt zich echter onder het teken van het Offer, in een hoedanigheid van slachtoffer – dus niet in de zaligheid en het delen van het lichamelijk of geestelijk genot, maar op het huwelijksbed van het Kruis, in het delen van het Lijden en de vereenzelviging van de gelovige met de toestand van slachtoffer van zijn gekruisigde Verlosser.

Deze heilige maaltijd brengt ons niet meteen naar de gelukzaligheid van de Hemel maar naar de zelfverloochening en het afsterven van Christus aan de wereld om aldus, volgens zijn wegen, te komen tot de glorie van zijn Verrijzenis.

DE VRUCHTEN VAN HET SACRAMENT

Welke zijn de vruchten van het Heilig Misoffer? Sint-Thomas vat het onderricht van de Traditie samen door te zeggen dat het effect van het sacrament de eenheid van de Kerk is, de opbouw van het Mystieke Lichaam. Misschien op basis hiervan, maar in elk geval in een al te menselijke zin, herhalen onze moderne theologen voortdurend dat de mis een maaltijd van broederlijk en sociaal delen is om de mensen in een universele vriendschap te verbinden...

In werkelijkheid heeft het sacrament van de Eucharistie twee einddoelen, het een ondergeschikt aan het ander. Het eerste is ons innig te verbinden met Christus en door Hem met de Vader, in de Heilige Geest. Het tweede bestaat erin ons allemaal aan mekaar te binden, als « gekerstenden », om nog slechts één geestelijk en sociaal Lichaam te vormen. **Onze broederlijke naastenliefde zal uit dit sacrament vernieuwd en versterkt te voorschijn komen, maar enkel in de mate waarin wij eerst verbonden zullen zijn met God door het Heilig Slachtoffer; wij moeten eerst zelf offer worden met Jezus en voor de wereld gekruisigd samen met Hem!**

Deze vereniging in liefde met de gekruisigde Christus werkt omvormend. Dat wordt helemaal niet meer onderwezen in deze tijd. Het is nochtans het cruciale punt van heel het christelijk mysterie van bekering en genade, en het is ook de grote les

van de geschiedenis van de Kerk. In de mate waarin de mis de sacramentele hernieuwing is van het lijden van Christus en van zijn dood als zoenoffer met het oog op onze verrijzenis, is datgene wat Hij ons in dat sacrament geeft verbonden met dit offer: wij worden erdoor gelijkvormig gemaakt aan zijn toestand, aan zijn gevoelens in die toestand, en daardoor uiteindelijk ook aan zijn verdiensten.

Christus verloochent zichzelf aan het kruis. Wat de mensen, die met miljoenen dit Offer sinds zijn ontstaan hebben bijgewoond en eraan hebben deelgenomen, hieruit hebben geleerd en gewonnen, is niet alleen voordeel te halen uit het lijden en de verdiensten van Christus, maar vooral ook er de hoogste baten van te plukken: ze navolgen en ze delen.

« En dus zijn de sublieme vruchten van de mis te behagen aan God door van ganzer harte slachtoffer te worden met het goddelijk Slachtoffer: één enkele hostie met Christus en met Hem nog slechts één enkel hart! Overal moet het kruis aanwezig zijn. Men moet dit Lichaam en dit Bloed ontvangen, niet zoals echtgenoot en echtgenote elkaar een wederzijds genot schenken, maar zoals geliefden dezelfde dood beleven om nog meer verenigd te zijn in dezelfde heiligheid. Het is ondenkbaar dat een christen, vanuit de enige bekommernis om verdiensten te verwerven, vergeet dat de essentie van het christelijk leven erin bestaat lichamelijk af te sterven aan deze wereld samen met Christus, om met Hem te verrijzen in de Hemel. »

Welke zijn meer bepaald de deugden die in de gelovige, vooral in hem die te communie gaat, de gelijkvormigheid aan Jezus Christus bewerken? Het zijn de evangelische Zaligsprekingen. Drie ervan moeten bijzonder benadrukt worden, want ze zijn de deugden bij uitstek van de goddelijke Gekruisigde.

Ten eerste de gehoorzaamheid van hem die « hongert en dorst naar rechtvaardigheid », dat wil in Bijbelse taal zeggen naar heiligheid en volmaaktheid. Jezus lijdt en sterft aan het kruis uit gehoorzaamheid aan zijn Vader. « Zie, Heer, ik kom om uw wil te volbrengen ». **In plaats van de opstandigheid van Adam en zijn ongehoorzaamheid, die de val van de mensheid hebben veroorzaakt, worden ons nu op het kruis en in dit sacrament de deugd van kinderlijke gehoorzaamheid en de dorst naar vervolmaking onderwezen.**

Ten tweede de maagdelijkheid of tenminste de kuisheid van onze levensstaat. In dit mysterie offert Christus zijn vlees en breekt de zinnelijkheid ervan in vreselijke pijnen. Hij geeft er ons het voorbeeld van en de kracht om het te doen. **Men kan niet te communie gaan zonder de neiging te verliezen die elke zoon van Adam en Eva voelt tot verafgoding van zijn eigen lichaam en vergoddelijking van het vlees.** Het lichaam is een goed, maar het beste wat men ermee kan doen is het offeren. Als dusdanig is in Christus de bron van elke versterving te vinden. Zijn dood wordt versterving van het vlees in elke christen.

De zuiverheid van de maagden is aldus doorheen de geschiedenis van de Kerk verbonden met het offer van het kruis en met het sacrament van de mis. En de kuisheid in het huwelijk is op zijn eigen wijze een navolging van die huwelijksvereniging op het smartvolle bed van het kruis. Als het huwelijk het symbool is van die vereniging dan is het juist omdat dit het sacrament is van wederzijdse heiliging in de versterving van het vlees en de overwinning van de geestelijke liefde. Het kruis is een bron, de unieke bron van alle zuiverheid in de wereld...

Ten derde het martelaarschap. Het is de laatste en de meest verhevene van de zaligheden. **Het is een bijzondere genade van letterlijke eenwording van de mens met zijn op het kruis stervende God.** Het is voor een christen het grootst mogelijke getuigenis van geloof en liefde dat hij kan brengen aan zijn Vader in de Hemel, dankzij het voorbeeld en de kracht van Christus. Om die reden gaat men volgens de traditie door het martelaarschap rechtstreeks naar de Hemel. Een bijzondere vorm van martelaarschap, zeldzamer en geheel miraculeus, is het ontvangen van de stigmata, wat het lichaam van de betrokkene gelijkvormig maakt aan het Lichaam van de gekruisigde Christus en hem dezelfde pijnen doet voelen als die welke Jezus tijdens zijn Lijden ondervond. Elke waarachtige en heilige stigmatisatie is historisch zeer nauw verbonden met het ontvangen van de Allerheiligste Eucharistie. Dit charisma illustreert in de Kerk de wezenlijke maar normaal gezien onzichtbare uitwerking van het sacrament, van het geestelijk gelijkvormig worden van de heiligen aan Christus tot in hun lichaam toe, om met Hem te sterven en reeds deel te hebben aan zijn Transfiguratie.

DE EUCHARISTIE, GAVE GODS VOOR DE BEKERING VAN DE WERELD

Uit al het voorgaande volgt deze conclusie : de mis bepaalt de veerkracht van het christelijk leven, zij is de drijfveer van de Kerk, de immanente kracht van de mensheid op weg naar het Koninkrijk van het einde der tijden, omdat de mis eeuwigdurend een gist van heldhaftigheid, wijsheid en heiligheid is. De mensheid kan niet overleven zonder een geest van offervaardigheid en de beoefening ervan.

De christenen waren modellen en pioniers van de menselijke beschaving omdat ze, in plaats van opstandig te zijn zoals hun voorvader Adam, onderdanig en gehoorzaam waren zoals hun Verlosser Jezus Christus, van wie het voorbeeld hen nog dagelijks gepredikt en voorgehouden wordt in de mis. In plaats van uitgeleverd te zijn aan de zonde en slaaf te zijn van hun eigen vlees en al zijn lusten, zoals Sint-Paulus zegt, hebben zij van de gekruisigde Christus en van zijn maagdelijke Moeder aan de voet van het kruis de versterving van het vlees en de zuiverheid van het hart geleerd. Zij hebben gebroken met elke vorm

van religieus scepticisme, syncretisme, afgoderij en collectief fanatisme om nog enkel de geopenbaarde Waarheid te omhelzen, tot de dood en het martelaarschap toe...

Zo is de mis doorheen de eeuwen het gist in de massa geweest, de drijfveer tot elke vorm van heiligheid. Zij *was* het. Is zij het nu nog ? Zal ze het morgen nog zijn ? De vraag dient gesteld.

Nadenkend over het dankgebed van Jezus na de allereerste communie van alle tijden – wat men meestal aanduidt als « het hogepriesterlijk gebed » (Jo 17) – stelt abbé de Nantes vast dat Jezus daarin bidt voor de zijnen, die ten prooi zullen vallen aan de haat van de wereld (Hij weet wat dat betekent !). **Wanneer Jezus terugkeert naar zijn Vader laat Hij om zo te zeggen de zijnen achter middenin de wereld, met een onmogelijke opdracht : het werk verder zetten dat Hem, de Zoon, eigen is, namelijk de redding van de wereld.**

Daartoe, dat is waar, belooft Hij hen de bijstand van de Heilige Geest. Maar, als we dat zo mogen zeggen, dat is niet voldoende. Ze hebben een spijs nodig, een kracht om middenin de wereld te kunnen staan en toch te ontsnappen aan zijn wurggreep, om het heilswerk verder te zetten door de prediking van de Waarheid in woorden en daden. **Dat is het ultieme doel van de communie : doordat zij ons verenigt met Christus maakt ze ons deelgenoot van zijn zending in de wereld om deze te redden.**

De Eucharistie is dus geen gave van God aan de wereld om deze te bestendigen zoals hij is ; het is een gave van God aan de Kerk voor de bekering van de wereld ! Wat een aartsmoelijke taak.

DE EFFICIËNTIE VAN DE MIS VANDAAG

Er dringt zich nochtans een vaststelling op : terwijl de geschiedenis van de Kerk gedurende negentien eeuwen bepaald werd door een geweldige verovering, een werk van eeuwig heil voor miljoenen en miljoenen zielen, en van beschaving voor de wereld, is sinds anderhalve eeuw het elan verminderd en vandaag helemaal verbleekt... Dat is tragisch omdat de zielen terugkeren naar een barbaarse toestand doordat zij niet langer dat goddelijk leven ontvangen. We moeten de dingen zeggen zoals ze zijn : men moet blind zijn om onze onmiskenbare technologische vooruitgang te zien als een bewijs van een vooruitgang op sociaal en menselijk vlak. Neen, de mensheid is nooit ongelukkiger geweest dan vandaag, ook al zijn miljoenen onder hen voorzien van alle mogelijke materiële middelen.

Wat is er gebeurd ? Wat is er aan de hand in de Kerk sinds de Franse Revolutie en in Rome zelf sinds het noodlottige pontificaat van Leo XIII ?

De Kerk wil zich verzoenen met de wereld ! Ze ontvangt Christus in de communie en ze wil iets an-

ders dan wat Hij wil. De Kerkleiders maken gebruik van de kracht die Hij hen geeft in dit zo intieme contact van hart tot Hart voor een ander doel, een doel waarvan zij vinden dat het pas écht getuigt van naastenliefde en pas écht evangelisch is : de opening naar de wereld...

« *Wat een hoogmoed !* », zegt abbé de Nantes verontwaardigd. « *Onze pausen, kardinalen, bisschoppen, staatshoofden enz. hebben hún politiek, hún opvattingen over de wijze waarop recht moet geschieden in de wereld, over hoe met diplomatie, oorlog en geld moet omgegaan worden... maar dat alles komt er op neer dat Jezus vooral niet over ons mag regeren. Men stelt dus prachtige gebeden op, men maakt mooie encyclieken, maar die encyclieken en gebeden zijn een belediging voor God omdat ze zich niet onderwerpen aan zijn wil.* »

Dat is de reden waarom de mis vandaag geen vruchten meer lijkt voort te brengen. Ze wordt ook steeds minder vaak opgedragen en men heeft de ritus ervan aangepast om het aspect "offer" af te zwakken ten voordele van dat van een "maaltijd" die gedeeld wordt met de wereld. Er zijn ook steeds meer bisschoppen die niet meer wakker liggen van het verdwijnen van de mis, en men moedigt eenvoudigweg de leken aan het voortouw te nemen in "zondagse woorddiensten in afwachting van een Eucharistieviering "...

« *Dat hoeft ons niet te verwonderen : het is het bewijs van het overspel van de Kerk. Haar Bruidgom verwijdt zich van haar.* »

Maar niet helemaal, want Hij blijft nog in zijn Kerk, volgens zijn belofte, voor het welzijn van de zielen die bidden, lijden en de communie ontvangen « als een akte van eerherstel voor de zonden waardoor Hijzelf beledigd wordt, en als een smeekbede voor de bekering van de arme zondaars » (zuster Lucia van Fatima).

Het is evenmin overdreven te stellen dat heel onze strijd van Contrareformatie gevoed wordt door de mis, zoals abbé de Nantes het ons laat verstaan in het eerste hoofdstuk van zijn *Mémoires et récits*. Daarin ontdekken we het mysterie van de manier waarop het Offer van Christus verweven zit in het leven van de strijdende Kerk : « *Het mysterieuze drama van Jezus die terugkeert om zichzelf te offeren voor de zijnen is elke dag dezelfde en unieke daad van de Godmens. Maar de herhaling ervan, de*

INGEBONDEN JAARGANGEN

Alle nummers van de jaargangen 2009 t/m 2012 zijn nu ingebonden in één boekdeel verkrijgbaar : 350 blz. aan gevarieerde artikels, geïllustreerd met tientallen foto's. Stevig gekartonneerd kft met zijopdruk.

Een greep uit de inhoud :

Een authentieke relikwie : de H. Lijkwade doorheen de eeuwen

De pauselijke onfeilbaarheid

De Z. Karel van Habsburg, de laatste keizer van Oostenrijk

Evolutie en schepping : afrekening met Darwin Vaticanum III voorbereiden

De grote crisis van het arianisme

De Renaissance, heidens of christelijk ?

De waarheid over Galilei

De nationalistische politiek van Vladimir Poetin

De H. Petrus Canisius, strijder voor de Contra-reformatie

De reus van Bengalen : pater Constant Lievens Van islamofobie naar islamologie

Wie heeft Christus gedood ? Waarom ? Waar ? Wanneer ? Hoe ?

Prijs : 30 euro (verzendkosten inbegrepen).

Te bestellen bij E. Govaerts, postbus 14, B-2650 Edegem of via ons e-mailadres.

sacramentele voorstelling ervan is ook ons werk, op het dagelijks wisselende snijpunt tussen ons intiem leven en dat van Christus, tussen de op een welbepaalde dag verzamelde gemeenschap en de lange traditie van de Kerk. »

Zolang de mis opgedragen wordt en zielen communiceren aan het Lichaam van Christus, zal het hart van de Kerk blijven kloppen voor de bekering van de wereld. De geloofsafval zal slechts een tijd duren, en op de dag van de triomf van het Onbevlekt Hart van Maria zal de eucharistische devotie opnieuw opbloeien met een tot dan toe ongekennde kracht. Want het Hoofd van de Kerk, haar Heer, haar Bruidgom, dat is Jezus Christus zelf, levend en staande aan de rechterhand van zijn Vader. Hij wil zichzelf geven als voedsel aan de zijnen om hen sterk te maken en de wereld te overwinnen.

broeder Pierre van de Transfiguratie

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement : € 10. Steunabonnement : vanaf € 15. Buitenland : € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE47 000 3302057 80. BIC : BPOTBEB1.

Internet : www.nl.site-crc.com – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com